

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โจเซฟ แคมป์เบลล์ (Joseph Campbell) คือนักเทพปกรณัมชาวอเมริกันที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 20 และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูคุณค่าของเทพปกรณัมกลับมาสู่กระแสสังคมโลก ทำให้คนสมัยใหม่ตระหนักว่าเทพปกรณัมมิได้เป็นเพียงเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงหรือเรื่องเหนือจินตนาการ หากแต่เทพปกรณัมมีความหมายอันเกี่ยวเนื่องกับสสารัตถะแห่งชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงมนุษย์สู่ความเป็นทิพย์ (บรรจุไว้ซึ่งความหมายของชีวิตทางโลกียะและการบรรลุธรรม)

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1949 อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2551, หน้า 7) ได้เผยให้เห็นคุณลักษณะที่สำคัญของเทพปกรณัมอย่างชัดเจนว่า เทพปกรณัม คือสิ่งที่ “เปิดเผยความจริงบางประการที่ปลอมแปลงตัวไว้ให้เราภายใต้รูปลักษณะต่าง ๆ ของศาสนาและเทพปกรณัม ทั้งนี้โดยการนำเสนอตัวอย่างที่ไม่ยากเกินไปที่มีอยู่จำนวนมากมายมหาศาลนั้นและปล่อยให้ความหมายอันบรมโบราณล้ำค่ากระจ่างด้วยตัวมันเอง”

เมื่อใดก็ตาม ที่ธรรมชาติของเทพปกรณัมซึ่งสื่อความหมายอันบรมโบราณได้เผยออกมาด้วยตัวมันเอง สิ่งที่จะปรากฏแก่เราก็คือ หนทางที่จะนำเราไปสู่การค้นพบคำตอบและทางออกของการติดขัดอยู่กับปัญหานานัปการที่ร่ายล้อมผู้คนในทุกวันนี้ได้อย่างชัดเจน ดังที่แคมป์เบลล์กล่าวว่า (Campbell, 1991, p. 46 อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2551, หน้า 77) “สิ่งหนึ่งซึ่งปรากฏให้เห็นในเทพปกรณัม... คือ ณ ก้นบึ้งแห่งห้วงเหวอันลึกสุดจะพรรณนา มีเสียงแห่งการช่วยให้รอดช่วงเวลาแห่งความมืดมิด คือ ช่วงเวลาที่สารอันแท้จริงของการยกระดับจิตจะบังเกิดแสงสว่าง”

ทั้งนี้ การศึกษาเทพปกรณัมตามแบบฉบับของแคมป์เบลล์นั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเอกภาพและความเป็นสากลของจิตวิญญาณมนุษย์ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งของความคิดดังกล่าวนั้นเป็นการรับอิทธิพลมาจากนักจิตวิเคราะห์ชาวสวิส คาร์ล กุสตาฟ ยุง (Carl Gustav Jung) ซึ่งแคมป์เบลล์มักจะอ้างทฤษฎีและแนวคิดของยุงในผลงานของเขา โดยเฉพาะทฤษฎีอาร์คีไทป์ (Archetype)

ยุงมักจะใช้คำว่าอาร์คีไทป์ เมื่อกล่าวถึงความเป็นสากลร่วมกันของมนุษยชาติซึ่งแฝงอยู่อย่างเป็นนัยในเทพปกรณัม โดยจะต้องอาศัยการตีความสาวให้ถึงเบื้องลึกของสารสาระ (ดูที่เชิงอรรถ 1) ที่แท้จริง เนื่องจากเรามีความคิดว่ามนุษย์เรานั้นมีจิตไร้สำนึกร่วมกัน (Collective Unconscious) และภายในจิตใจของมนุษย์มีการสะสมประวัติแห่งประสบการณ์ของมนุษยชาติ

จึงปรากฏเรื่องความเหมือนคล้ายในด้านรูปแบบและแนวคิดในเทพปกรณัมตามแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก และหากต้องการที่จะทำความเข้าใจสภาพจิตไร้สำนึกร่วมจึงควรศึกษาเทพปกรณัม (Lessa, 1965 อ้างอิงใน กิ่งแก้ว อัดถากร, 2521, หน้า 8-9)

แคมป์เบลล์ได้นำแนวคิดอาร์คีไทป์ของยุงมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเทพปกรณัม และได้สรุปว่า อาร์คีไทป์หมายถึง ความคิดที่มีร่วมกันในเทพปกรณัม อันสืบเนื่องมาจากการที่มนุษย์มีพื้นฐานร่วมกันของจิต (Psyche) ที่เหมือนกันทั่วโลก อินทรีย์ที่เหมือนกัน สัญชาติญาณ สภาวะทางอารมณ์ที่เหมือนกัน และอาร์คีไทป์จะปรากฏในรูปแบบที่แตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อม (Campbell, 1991, p. 60 อ้างอิงใน บารณี บุญทรง, 2551, หน้า 101)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ยุง จะเป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของโลก ซึ่งบำบัดคนไข้ที่มีปัญหาทางจิตด้วยหลักการแพทย์แบบวิทยาศาสตร์ แต่ท้ายที่สุดแล้ว ตัวเขาเองได้ประมวลถึงคุณค่าของชีวิต โดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า “ประสบการณ์ด้านใน” มากกว่าประสบการณ์ภายนอก ยุงกล่าวว่า

...เหตุการณ์ ‘ภายนอก’ ทั้งหมดของชีวิตก็เป็นเพียงแค่อุบัติการณ์เท่านั้น มีเพียงสิ่งที่อยู่ภายในเท่านั้นที่ถือได้ว่าเป็นเนื้อหาสาระและเป็นคุณค่าแท้จริง... ซึ่งเป็นไปได้ว่าประสบการณ์ ‘ภายนอก’ เหล่านี้หาได้มีสาระใดไม่ หรือไม่ก็เป็นเพียงแค่ความบังเอิญที่มาประจวบเหมาะกับการพัฒนาการด้านในของผมเท่านั้น... บรรดาผู้คนที่เราได้พบพาน การเดินทาง การผจญภัย อุปสรรคความยากลำบากต่าง ๆ เคราะห์กรรม และเรื่องราวอื่น ๆ ยกเว้น เพียงบางเรื่องแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็เปรียบเสมือนรูปเงาмайาซึ่งยากที่จะจดจำและดวงจิตของผมก็ไม่ปรารถนาที่จะปะติดปะต่อมันขึ้นมาใหม่ ด้วยเหตุที่มันหาได้มีอำนาจปลุกเร้าจินตนาการและความฝันไม่ ทว่าในอีกมุมหนึ่ง ความทรงจำถึงประสบการณ์ ‘ภายใน’ ของผมกลับยิ่งแจ่มชัดเต็มไปด้วยสีสัน

(Jung, 1963 อ้างอิงใน พจนา จันทรสันติ, 2551, หน้า 10-11)

ดังนั้น จึงไม่เป็นเรื่องน่าแปลกใจแต่อย่างใด เมื่อพบว่าในบรรดาอาร์คีไทป์จากเทพปกรณัมทั้งหมด ยุงยกย่องให้เรื่องราวการผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งประกอบด้วยอาร์คีไทป์หลายอาร์คีไทป์เป็นแนวคิดสำคัญที่สุดและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของบุคคล ดังทัศนะของสเตฟาน สเต็นนูดที่สรุปถึงแนวคิดของยุง ที่มีต่อการผจญภัยของวีรบุรุษว่า

...อาร์คีไทป์ [ใน] เทพปกรณัมที่เล่าเรื่องวีรบุรุษเป็นสูตรสำเร็จของการรู้แจ้งเกี่ยวกับตนของตนเอง และเป็นหัวใจของการศึกษาเทพปกรณัมของยูง เทพปกรณัมเรื่องอื่น ๆ แม้จะดูเป็นเรื่องที่มีความใหญ่โตยิ่งกว่า เช่น เรื่องการสร้างโลก น้ำท่วมโลก และการทำลายล้างโลก ก็อาจถูกมองว่าเป็นเพียงส่วนประกอบของเทพปกรณัมเกี่ยวกับวีรบุรุษ มันเป็นสัญลักษณ์ของปัญหาอะไรบางอย่าง หรือของกระบวนการที่จำเป็นที่วีรบุรุษจะต้องพบในการเดินทางเพื่อการบรรลุของเขา

(Stenudd, 2006 อ้างอิงใน กิ่งแก้ว อรรถาธิบาย, 2552, หน้า 4)

แคมป์เบลล์เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องราวการผจญภัยของวีรบุรุษ (The Hero's Journey) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาเชื่อว่า อาร์คีไทป์ที่ปรากฏในการผจญภัยของวีรบุรุษบรรจุไว้ด้วยสาระสำหรับชีวิต และเราสามารถนำความหมายที่ได้จากการศึกษามาเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตของผู้คน และสภาพสังคมของโลกในปัจจุบันนี้ได้เป็นอย่างดี ดังที่บิลล์ มอยเยอร์ส (BILL MOYERS) ผู้สื่อข่าวชาวอเมริกันซึ่งเป็นทั้งสหายและผู้ติดตามศึกษาผลงานของแคมป์เบลล์อย่างแท้จริงคนหนึ่ง ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษาอาร์คีไทป์ในทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของแคมป์เบลล์ว่า แคมป์เบลล์กำลังอธิบายถึงการเดินทางของวีรบุรุษ ไม่ใช่ในฐานะที่เป็นการกระทำอันกล้าหาญแต่ในฐานะเป็นชีวิตที่ดำเนินไปสู่การค้นพบตนเอง (Campbell, 1991, p. 15 อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2551, หน้า 25)

อันที่จริงแล้ว อาร์คีไทป์ที่ปรากฏในการผจญภัยของวีรบุรุษนั้นมีนัยที่กว้างขวางและครอบคลุมให้เห็นเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรมกล่าวคือ ในเชิงของการประจักษ์ด้วยประสาทสัมผัสนั้น เราจะสามารถเห็นวงจรของการผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งแคมป์เบลล์ ได้จำแนกออกเป็นสามขั้นตอนหลัก ประกอบด้วย การออกเดินทาง (Departure) การครอบครอง (Initiation) และการเดินทางกลับ (Return) พร้อมทั้งการบรรลุสถานะแห่งจิตวิญญาณ (Campbell, 1973, pp. 36-37) ซึ่งจะเห็นได้ว่าวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษดังกล่าว จัดเป็น 'ภารกิจทางกาย' ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในโครงเรื่องการผจญภัยของวีรบุรุษในเทพปกรณัมเรื่องต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก ในเชิงนามธรรมนั้น คือ การที่วีรบุรุษได้เดินทางโดยมี 'ภารกิจทางจิตวิญญาณ' เป็นเป้าหมาย เขาค้นพบสัจธรรมแห่งชีวิตและนำสาระที่ได้นั้นเดินทางกลับมาพร้อมกับเขาด้วย

ทั้งนี้ อาจสรุปหลักการสำคัญของการผจญภัยของวีรบุรุษจากคำอธิบายของแคมป์เบลล์ได้ว่า

... การผจญภัยของวีรบุรุษโดยทั่วไปเริ่มจากการที่ใครบางคนถูกพรากบางสิ่งไป หรือรู้สึกว่ามีบางสิ่งขาดหายไปจากประสบการณ์ปกติที่มีอยู่ หรือที่สมาชิกในสังคมของเขาได้รับอนุญาตให้มี บุคคลผู้นี้จึงเดินทางออกผจญภัยที่เขาไม่เคยประสบพบพานมาก่อน หากไม่ใช่เพื่อค้นพบสิ่งที่สูญหายไป ก็ค้นพบทำนองน้ำอมฤตที่สามารถชุบชีวิตได้ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นเป็นวงจรเสมอ คือ มีการเดินทางไปและการกลับมา... อนุภาคพื้นฐานของการเดินทางของวีรบุรุษที่เหมือนกันทุกที่ – การละทิ้งสถานะหนึ่งและค้นพบแหล่งชีวิตที่จะนำคุณไปสู่สถานะที่มีคุณค่ายิ่งกว่า หรือสถานะแห่งวุฒิภาวะ

(Campbell, 19901, pp.152-153 อ้างอิงใน บารนี บุญทรง, 2551, หน้า 256-257)

เมื่อพิจารณาจากเทพปกรณัมสากลพบว่า เทพปกรณัมที่มีเนื้อหาและเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษซึ่งมีชื่อเสียงและความเป็นอมตะในใจผู้อ่านคือ เทพปกรณัมเรื่องอีเลียด (The Iliad) และโอดิสซีย์ (The Odyssey) ซึ่งเชื่อกันว่าเทพปกรณัมทั้งสองเรื่องได้แพร่หลายทั้งในรูปของบทกวีและบทเพลง กล่าวคือเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะมาตั้งแต่ราว 1200 ปีก่อนคริสต์ศักราช ต่อมา โฮเมอร์ประพันธ์กรชาวกรีกเป็นผู้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรในช่วง 700 ปีก่อนคริสตกาล จนได้รับการยกย่องว่าวรรณกรรมอีเลียดและโอดิสซีย์เป็นบรรพบุรุษของทั้งของวรรณคดีกรีกและวรรณคดีตะวันตก (โฮเมอร์, n.d. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 5-6)

เทพปกรณัมอีเลียด คือ จุดเริ่มแรกของเรื่องราวของสงครามอันยืดเยื้อกินเวลานานับสิบปีระหว่างกรุงทรอยและเหล่านักรบชาวกรีก การแทรกแซงและดลบันดาลทิศทางของมหาสงครามจากทวยเทพแห่งสรวงสวรรค์โอลิมปัส และยังเป็นที่มาการเผชิญโชคชะตา การระหกระเหินร่อนเร่หาทางกลับบ้านของวีรบุรุษโอดิสซุส หนึ่งในนักรบชาวกรีกในเทพปกรณัมภาคต่อมา คือ เรื่องโอดิสซีย์

เทพปกรณัมโอดิสซีย์นั้น มีโครงสร้างและเนื้อหาที่ลงตัวกับอาร์คไทป์เกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษ นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเดินทางผจญภัยของวีรบุรุษโอดิสซุส ขณะการเดินทางกลับบ้านเกิด หลังจากสามารถพิชิตมีชัยเหนือกรุงทรอยแต่ระหว่างการเดินทางได้มีอุปสรรคนานัปการที่ต้องเผชิญและจุดสิ้นสุดของการเดินทาง เขากลับมาพร้อมกับสารสละบางประการ

เช่นเดียวกัน มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาวรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ กวีเอกยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ซึ่งภาครัฐได้เล็งเห็นคุณูปการของการรังสรรค์วรรณกรรมอันทรงคุณค่า ที่มหากวีท่านนี้ได้ฝากไว้เป็นมรดกแห่งศิลปะไทย รัฐบาลในปี พ.ศ. 2498 จึงได้สร้างอนุสาวรีย์ของท่านขึ้นที่ตำบลบ้านกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง (กัตถัญญ ชูชื่น และ

คณะ, ม.ป.ป.) และต่อมาในปี พ.ศ. 2529 สุนทรภู่ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกผู้มีผลงานดีเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม (กัตญญู ชูชื่น และคณะ, ม.ป.ป.) ซึ่งย่อมเป็นการประกาศเกียรติคุณของกวีไทยให้แพร่หลายไปทั่วโลก

ความเป็นเลิศแห่งวรรณคดีพระอภัยมณีนั้น ประกอบอยู่ในหลายด้าน ดังเช่น ความดีเด่นด้านความสละสลวยของนิทานประเภทกลอนสุภาพ ความโดดเด่นในเรื่องจินตนาการล้ำลึกกว่านิทานเรื่องอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าพระอภัยมณีเป็นวรรณคดีที่คนไทยรู้จักและชื่นชอบมากที่สุดเรื่องหนึ่ง ครองใจผู้อ่านมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และผู้วิจัยพบว่า พระอภัยมณีเป็นวรรณคดีไทยที่มีรูปแบบ โครงสร้างและอนุภาคที่มีความสอดคล้องกับวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษอย่างลงตัว

เมื่อเราพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับอาร์คไทป์ ตามทัศนะของทั้งยุง และแคมป์เบลล์ ซึ่งทั้งสองคนเชื่อมั่นว่ามนุษย์เราต่างก็มีพื้นฐานทางจิตที่เหมือนกันทั่วโลก มีสภาวะของสัญชาตญาณ อารมณ์และองค์ประกอบทางอินทรีย์ที่เหมือนกัน และสิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏอยู่ในเทพปกรณัม ทำให้เราเห็นถึงความเชื่อมโยงหรือความเป็นสากลร่วมกันของทั้งเทพปกรณัมโอดิสซีย์และวรรณคดีพระอภัยมณี เช่น เราอาจเห็นจุดสิ้นสุดการเดินทางของวีรบุรุษโอดิสซุส ภายหลังต้องรอนแรมฟันฝ่าเหตุการณ์อันตรายร้ายแรง สูญเสียมิตรสหายไปในระหว่างการเดินทางกลับบ้านเกิด และเผชิญกับบททดสอบทดลอง จนกลับคืนสู่สถานะแห่งผู้นำสูงสุดของชุมชน ขณะที่วีรบุรุษพระอภัยมณีก็ไม่แตกต่างกัน การเดินทางพลัดพรากจากบ้านเมืองเพื่อเรียนรู้และสั่งสมความรู้ความสามารถ ตลอดจนการพบกับอุปสรรค การตัดสินใจแก้ปัญหา จนท้ายที่สุด การก้าวสู่การเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่อันเป็นสัญลักษณ์ของผู้นำทางโลก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความคิดว่าเราสามารถเห็นมากกว่ารูปแบบ “การเดินทางทางกาย/การเดินทางด้านนอก” ของเส้นทางการผจญภัยของสองวีรบุรุษ เราอาจประจักษ์ถึงสารสาระที่แฝงอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจเรียกได้ว่า “การเดินทางด้านใน” จากการศึกษาวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่นำเสนอการศึกษาวงจรการผจญภัยวีรบุรุษจากวรรณคดีโอดิสซีย์และพระอภัยมณี เพื่อศึกษาว่าวรรณคดีทั้งสองซึ่งแตกต่างกันในบริบทของวัฒนธรรม สังคมและประเพณีนั้น มีความเป็นสากลร่วมกันเมื่อศึกษาในแง่ของทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังจะวิเคราะห์อาร์คไทป์สำคัญที่ปรากฏในเทพปกรณัมทั้งสองวัฒนธรรม ซึ่งสามารถมอบสารสาระที่มีความหมายต่อชีวิตระดับปัจเจกบุคคล ระดับสังคม และ

ระดับเหนือกายภาพ (Metaphysics) ทั้งนี้ โดยศึกษาตามแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์ นักเทพปกรณัมผู้ก้าวข้ามความแตกต่างซึ่งเป็นเพียงมายาหรือจากบังตาเท่านั้น แทงทะลุสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันของมนุษยชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวงจรชีวิตของวีรบุรุษจากวรรณคดีพระอภัยมณีและโอดิสซีย์ตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของอาร์คีไทป์ที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างท่ามกลางความเหมือนคล้ายที่ปรากฏอยู่ในการผจญภัยของวีรบุรุษจากวรรณคดีพระอภัยมณีและโอดิสซีย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. วีรบุรุษ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง พระอภัยมณีในวรรณคดีพระอภัยมณีและโอดิสซีย์ในวรรณคดีอีเลียดและโอดิสซีย์ เท่านั้น
2. อาร์คีไทป์ที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาเปรียบเทียบตามกรอบแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ประกอบด้วยอาร์คีไทป์ 2 อาร์คีไทป์ คือ 1) อาร์คีไทป์วีรบุรุษ 2) อาร์คีไทป์ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ
3. การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดวรรณคดีพระอภัยมณีคำกลอนของสุนทรภู่ พิมพ์โดยสำนักพิมพ์บรรณาคาร ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่สิบสี่ พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นฉบับตีพิมพ์ที่รวบรวมเนื้อหาส่วนที่เป็นบทประพันธ์ร้อยกรองตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงตอนจบ คือตอนที่หนึ่งถึงตอนที่หกสิบสี่ รวมถึงการตีพิมพ์บทประพันธ์ที่เป็นร้อยแก้วซึ่งเป็นเนื้อหาภาคจบที่สมบูรณ์ของวรรณคดีไว้ในฉบับเดียวกัน

สำหรับวรรณคดีอีเลียด ผู้วิจัยยึดฉบับแปลเป็นภาษาไทยของ ดำรง ณ เมืองใต้ ฉบับพิมพ์ครั้งที่สาม (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ซึ่งแปลจากภาษาอังกฤษฉบับของอัลเฟรช เจ เชิร์ช (Alfred J. Church, n.d.) และวรรณคดีเรื่องโอดิสซีย์ แปลโดย สุริยฉัตร ชัยมงคล ฉบับพิมพ์ครั้งที่สาม พ.ศ. 2552 ซึ่งแปลจากภาษาอังกฤษฉบับของ อี. วี. เรียว (E. V. Rieu, n.d.) เป็นหลัก เนื่องจากฉบับภาคภาษาไทยของวรรณคดีทั้งสองเรื่องได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายจากผู้อ่าน และแปลจากฉบับภาษาอังกฤษออกมาเป็นภาษาไทยที่มีเนื้อหาครบถ้วนตรงตามต้นฉบับ

การศึกษาวรรณคดีอียิปต์และโอดิสซีย์ เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า มีการเล่าขานเรื่องราว บางส่วนของวีรบุรุษโอดิสซุสนอกเหนือจากในวรรณคดีทั้งสองเรื่อง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ศึกษาขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกสู่การผจญภัยซึ่งเป็นหนึ่งในสิบเจ็ดขั้นตอนการผจญภัยของ วีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ จากมหากาพย์ เรื่อง เดอะไลบรารี (The Library) ของอพอลโลโดอรัส (Apollodorus) ซึ่ง เซอร์ เจมส์ จอร์จ เฟรเซอร์ (Sir James George Frazer) เป็นผู้แปลจากต้นฉบับ ภาษากรีกออกมาเป็นภาษาอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1921

4. เรื่องราวการผจญภัยของวีรบุรุษโอดิสซุส จากวรรณคดีอียิปต์ ที่นำมาศึกษาตามวงจร การผจญภัยของโจเซฟ แคมป์เบลล์ จะนำมาศึกษาวิจัยในขั้นตอนการออกเดินทาง (Departure) เท่านั้น ซึ่งขั้นตอนการออกเดินทางเป็นขั้นตอนแรกของวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์

คำสำคัญหรือคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาร์คไทป์ หมายถึง ต้นแบบดั้งเดิม สัญลักษณ์ แก่นเรื่อง ฉาก หรือแบบของตัวละครที่ เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า และชัดเจนมากในเวลาและสถานที่ที่ต่างกันในเรื่องปรัมปรา วรรณคดี คติ ขาวบ้าน ความฝัน และพิธีกรรม จนเป็นการแนะว่าต้นแบบดั้งเดิมประมวลส่วนประกอบสำคัญใน ประสบการณ์ของมนุษย์ “ที่เป็นสากล” เอาไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, หน้า 37)

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คำว่า นิทานพระอภัยมณีคำกลอน วรรณคดีพระอภัยมณี เรื่อง พระอภัยมณี วรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว และพระอภัยมณี ล้วนหมายถึง นิทานพระอภัยมณี คำกลอนทั้งสิ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการแสดงให้เห็นความเหมือนคล้ายของวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษตามทฤษฎี การผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ในวรรณคดีไทยและวรรณคดีตะวันตก
2. เป็นการแสดงให้เห็นความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของอาร์คไทป์ที่ปรากฏใน วงจรการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีไทยและวรรณคดีตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเอกสารเกี่ยวกับวรรณคดีพระอภัยมณี วรรณคดีเรื่องอีเลียดและเรื่องโอดิสซีย์ ทฤษฎีอาร์คไทป์ของคาร์ล กุสตาฟ ยุง ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ และทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ ของคริสโตเฟอร์ โวกเลอร์

2. นำเอกสารที่รวบรวมมาศึกษาวิเคราะห์

3. นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

3.1 ใช้ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ เป็นหลักในการศึกษา วงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี แต่อาศัยคำอธิบายของคริสโตเฟอร์ โวกเลอร์ซึ่งนำ ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ไปประยุกต์ มาอธิบายประกอบการศึกษา บ้างเล็กน้อย

3.2 ใช้แนวคิดเกี่ยวกับอาร์คไทป์ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ และคริสโตเฟอร์ โวกเลอร์ ในการศึกษาอาร์คไทป์วีรบุรุษ และอาร์คไทป์ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏใน วงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี

3.3 ใช้แนวคิดการคิดที่แตกต่างระหว่างตะวันออกและตะวันตกของโจเซฟ แคมป์เบลล์ และคาร์ล กุสตาฟ ยุงในการศึกษาความแตกต่างท่ามกลางความเหมือนกันคล้ายที่ปรากฏอยู่ในการผจญภัยของวีรบุรุษจากวรรณคดีพระอภัยมณีและโอดิสซีย์